

NORGES HØYESTERETT

Den 2. april 2004 avsa Høyesterett dom i

HR-2004-00659-A, (sak nr. 2004/217), straffesak, anke,

A (advokat Erling O. Lyngtveit)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Hilde Stoltenberg)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Flock**: Rana tingrett avsa 6. mai 2003 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, født 00.00.63, dømmes for tre overtredelser av straffeloven § 219
1. straffealternativ, alt sammenholdt med straffeloven § 62, 1. ledd, til en
straff av fengsel i 120 – etthundreogtjue – dager.
2. Saksomkostninger idømmes ikke.
3. A, født 00.00..63, dømmes til å betale oppreisning, jf. skadeserstatningsloven
§ 3-5 første ledd bokstav b, jf. § 3-3 til
 - a) B, født 00.00.84, med kr 25 000 – tjuefemtusen – 00/100.
 - b) C, født 00.00.89, med kr 25 000 – tjuefemtusen – 00/100.
 - c) D, født 00.00.98, med kr 25 000 – tjuefemtusen – 00/100.”

(2) Domfelte anket til Hålogaland lagmannsrett over tingrettens saksbehandling, bevisbedømmelse, lovanvendelse og straffutmåling. Lagmannsretten avsa 25. november 2003 dom med slik domsslutning:

- ”1. A, født 00.00.1963, dømmes for tre overtredelser av straffeloven § 219 første
straffealternativ, sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til en straff av
fengsel i 120 – etthundreogtjue – dager. Fullbyrdelsen av 90 – nitti – dager av
straffen utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 52 nr. 1.
2. A betaler innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen
oppreisningserstatning til

B med 15 000 – femtentusen – kroner

C med 15 000 – femtentusen – kroner og

D med 15 000 – femtentusen – kroner.

3. Saksomkostninger idømmes ikke.”

- (3) Domfelte anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandlingen, lovanvendelsen, straffutmålingen og avgjørelsen om oppreisning. Anken over straffutmålingen og oppreisningsspørsmålet er tillatt fremmet for Høyesterett, mens anken for øvrig er nektet fremmet.
- (4) Domfelte har for Høyesterett nedlagt påstand om at fengselsstraffen gjøres betinget i sin helhet, og at han frifinnes for kravene om oppreisning. Påtalemyndigheten har på sin side nedlagt påstand om at straffen forhøyes til ubetinget fengsel i 6 måneder. Selv om Høyesterett ved anke fra domfelte har adgang til å fastsette en strengere straff enn den som ble utmålt av lagmannsretten, bemerker jeg at påtalemyndighetens syn på straffutmålingen burde ha kommet til uttrykk ved en egen anke fra påtalemyndigheten.
- (5) Jeg er kommet til at anken bør forkastes.
- (6) Domfelte var samboer med E fra 1988 til 1998. Samboeren hadde fra tidligere sønnen B, født i 1984, og sammen fikk de i 1989 tvillinger, sønnene C og D. I deler av tiden fra samlivsbruddet og frem til begynnelsen av 2003 praktiserte foreldrene delt omsorg for de to sønnene.
- (7) Lagmannsretten la til grunn at alle de tre guttene over et langt tidsrom ble utsatt for forskjellige former for fysiske overgrep fra domfeltes side. For stesønnen B startet dette i 1989 da han var 4-5 år gammel, og varte i omkring 9 år frem til 1998 da domfelte skilte lag med guttens mor. På det tidspunkt domfeltes egne sønner nådde omtrent samme alder, omkring 1993, og i en periode på ca. 8 år frem til 2001 ble de utsatt for tilsvarende behandling.
- (8) Krenkelsene skjedde ved at barna ble lugget og kløpet hardt i armene og på lårene, i kinnene og i øret, eller de fikk vridd øret rundt på en smertefull måte. Det forekom også slag med flat hånd mot hode og kropp. B fikk i 1998 blåmerker i ansiktet etter at stefaren hadde kløpet ham i kinnene. Utover dette kom det under bevisførselen for lagmannsretten ikke frem at utenforstående hadde registrert bloduttrekkelser eller skader på barna. Bakgrunnen for at saken ble anmeldt i oktober 2001, var at domfelte som følge av at en rute i et fraflyttet hus var blitt knust, forlangte at tvillingene trakk ned bukse og underbukse, og at han deretter ga dem ris.
- (9) Lagmannsretten la videre til grunn at overgrepene skjedde jevnlig med varierende hyppighet. I tingrettens dom gis uttrykk for at guttene ble utsatt for dette fra en gang i uken til en gang hver annen måned, noe lagmannsretten fant å være ”i det vesentlige dekkende for sitt syn”.
- (10) Ved straffutmålingen finner jeg først grunn til å nevne at domfeltes hårdhendte behandling av guttene som nevnt dels skjedde som en avstraffelse i den hensikt å oppdra barna. Men dels skjedde den også som en mer spontan reaksjon, for å få slutt på det han

oppfattet som en for vilter atferd. I denne forbindelse er det grunn til å fremheve at de to yngste guttene i 1999 fikk diagnosen Tourettes syndrom med tilleggsdiagnosen ADHD, som blant annet fører til hyperaktivitet og svekket impuls kontroll. Det er derfor grunn til å anta at utfordringene med å sette grenser for guttenes atferd kan ha vært svært store, og at dette i noen grad kan forklare domfeltes bruk av for sterke virkemidler. Men det må tilføyes at han allerede fra den tiden tvillingene ble født, hadde gått for langt i sin hårdhendte behandling av stesønnen.

- (11) Selv om den enkelte krenkelse neppe har gått ut over de handlinger som omfattes av straffeloven § 228 første ledd – legemsfornærmelser – er det likevel samlet sett tale om alvorlige overgrep. Jeg legger her vekt på at vi har å gjøre med en langvarig atferd, totalt over et tidsrom på 13 år, som vanskelig kan ha unnlatt å sette preg på guttene, både i oppveksten mens dette skjedde, og senere. På den annen side har lagmannsretten også lagt til grunn at domfelte samtidig har stilt opp for barna og følt omsorg for dem. Lagmannsretten viser til at han har deltatt i samarbeid mellom skole og helsetjenesten for å bedre barnas situasjon, også etter at saken ble anmeldt.
- (12) Straffeloven § 219 omfatter etter sin ordlyd et bredt spekter handlinger og unnlatelser. Domfelte har i dette tilfellet klart gått for langt i sin bruk av fysiske virkemidler i oppdragelsen av guttene. Det er likevel ikke tale om den type grovere krenkelser som bestemmelsen også omfatter, og som Høyesterett har behandlet i tidligere avgjørelser om straffutmålingen etter straffeloven § 219. Selv om det nå er gått snart 2 ½ år siden forholdet ble anmeldt, er jeg i likhet med de tidligere retter kommet til at det ikke kan bli tale om en helt ut betinget fengselsstraff. I denne saken finner jeg det imidlertid tilstrekkelig at straffverdigheten markeres ved den straff som lagmannsretten fastsatte, fengsel i 120 dager hvorav 30 dager ubetinget.
- (13) Overtredelse av straffeloven § 219 kan gi den krenkede rett til oppreisning for skade av ikke økonomisk art, se skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav b, jf. § 3-3. Jeg er enig med lagmannsretten i at lovens vilkår i dette tilfellet er oppfylt, og at beløpet passende kan settes til kr 15 000 til hver av de krenkede.
- (14) Da jeg vet at jeg er i mindretall, utformer jeg ingen slutning.
- (15) Dommer **Stang Lund**: Jeg er kommet til at straffen bør skjerpes. Som påpekt av førstvoterende startet mishandlingen da stesønnen var 4-5 år gammel og varte om lag 9 år. Sønnene ble mishandlet i om lag 8 år fra de var 4-5 år gamle. Krenkelsene fant sted med varierende hyppighet fra en gang i uken til en gang hver annen måned.
- (16) Det framgår av lagmannsrettens dom at sønnene og stesønnen ga ”uttrykk for at tiltaltes opptreden har satt preg på barndommen deres, og at de hele tiden var redd for at det skulle skje noe”. Etter tingrettens bevisvurdering, som lagmannsretten i det vesentlige fant å slutte seg til, fortsatte legemskrenkelsene av sønnene etter at de i slutten av 1999 hadde fått diagnosen ADHD og Tourettes syndrom, som innebærer at de hadde et særlig behov for forutberegnelighet. Sykdommen medførte at sønnene var særlig sårbare for overgrep.

- (17) Jeg finner at så omfattende mishandling av barn over lang tid i utgangspunktet må føre til en lengre ubetinget fengselsstraff. Det er skjerpende at krenkelsene tok til da barna bare var 4-5 år gamle. Domfeltes handlemåte har medført vedvarende utrygghet for barna. Den episode i oktober 2001 som førte til anmeldelsen, anser jeg for å være grov. Sønnene hadde knust et vindu og måtte da selv ta ned buksene for å få straff i form av "ris".
- (18) Etter min mening må det reageres strengt også når krenkelsene i hovedsak synes å ha hatt oppdragende formål. Grensesetting overfor barn må skje på andre måter enn ved klyping, klemming av lemedeler som ørene, slag, rising eller andre former for legemskrenkelser. Den langvarige mishandlingen av stesønnen kan uansett ikke forklares med hyperaktivitet og såkalt "herjing". Når jeg er kommet til at straffen kan begrenses til ubetinget fengsel i 120 dager, skyldes dette at overgrepene mot stesønnen opphørte da samboerskapet ble avsluttet for mer enn fem år siden, og for sønnene i oktober 2001 da forholdet ble anmeldt. Domfelte har etter anmeldelsen delvis hatt omsorgen for sønnene uten at det har vært rapportert om overgrep.
- (19) Hva angår oppreisning til de krenkede, er jeg enig med førstvoterende.
- (20) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at hele straffen blir å fullbyrde.

- (21) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Stang Lund.
- (22) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (23) Dommer **Aasland:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Flock.
- (24) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at hele straffen blir å fullbyrde.